

Alte Drucke

**CONFESSIO FI=||DEI CATHOLICAE CHRISTIANA
AV=||thoritate Synodi prouincialis quæ habita est
Petr=||couiæ Anno M. D. LI. Mense Iunio ædita: || ...**

Hosius, Stanislaus

Cracoviae, 1553

QVOD HOC SACRAMENTVM REcte dicatur sacrificium. Cap. XL.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150329

confertur, non altercemur cum inimicis crucis Christi, qui
Coloss. 1. quæ pacificauit ille per sanguinem crucis, quæ per mortē
 suam congregauit ea spargere conantur. Non contendamus
 de speciebus, ne quod illis actidit & ipsi Christum a-
Philip. 3. mittamus, verum ad quod peruenimus iuxta Pauli confes-
 sionem in eo permanentes idem sapiamus omnes. Ita futurū
 est ut ipsi facti corpus Christi mysticum, non ad mortem
 æternam corpus Christi verum sumamus, sed ad vitā æter-
 nam. Verum ad reliqua pergamus.

QVOD HOC SACRAMENTVM RE- cte dicatur sacrificium. Cap. XL.

INTER omnia sacramenta nullum est hoc
 vno, Eucharistiæ sacramento excellentius. Quā
 etiam ob causam à Dionysio sacramentum sacramentorū
Ecclesia. Hic 3. & hostia vocatur hostiarum. Nam cum tria sint quibus ri-
 te Deus colitur, fides, spes, & charitas, baptis-
 mus enim fideles appellamur, confirmatio spei, per illud enim
 erigitur spes nostra, tutore nobis dato spiritus sancto. Eucha-
 ristia vero charitatis est sacramentum, quod in eo recol-
Hierem. 12 mus quanta fuerit charitas Dei & domini nostri Iesu Chri-
 sti erga nos, qui dilectam animam suam dedit in manus in-
 imicorum suorum, ac semetipsum tradidit oblationem et
Hebreo. 9. hostiam deo patri, pro nobis, ut sanguine suo nos emunda-
 ret ab operibus mortuis ac vicissim charitate erga tam pi-
 um & beneficum seruatorem nostrum attendimur, omnia
 & facere, & pati parati dum gratos nos & mæmores tanti
 beneficii

beneficij præstare possumus. Quare quanto est excellentior
charitas quam sit fides & spes, tanto præstat hoc sacramen-
tum alijs omnibus, quod non modo significat, & confert
gratiam sicut alia sacramenta, sed eum ipsum qui fons
est & largitor omnis gratiæ, verè in se continet dominum
nostrum Iesum Christum. Intelligit hoc sathanas quod
nullius sacramenti vel dignitas maior est vel utilitas, pro-
indè nusquam etiam grauius quam in hoc sacramento fi-
deles tentat, quod aut sublatum ex omni hominum memo-
ria, aut certe debito honore spoliatum ac prorsus contem-
ptum esse cupit. Qua tamen in re vt paulo ante diximus
nihil agit festinater, sed illud molit, ante omnia, vt à Chris-
to, & ab eius corpore Ecclesia segreget homines, quo se-
gregatos facilius eo quo cogitat perducatur. Itaq; primum in-
icit altercationem de speciebus, vt persuadeat hominibus
non hoc amplectendum esse quod visum est Ecclesiæ vni-
uersæ, neq; illius sed priuato sensu scripturas interpretari o-
portere. Quod posteaquã obtinuit, iam reliqua minore ne-
gocio persuadet. Nihil autem æque conatibus eius obstat,
atq; iugis recordatio sacrificij illius quo semetipsum patri
suo cœlesti Christus in ara crucis hostiam obtulit pro pec-
catis nostris, videt illius virtuti se resistere nequaquã posse
quamobrem illud oppugnat maximè. Neq; tamen aperte
verum astute prorsus, & callidè, prædicationem illius per-
mittit, à representatione tamè abstinere prorsus vult, quod
ea sublata fore intelligit vt prædicatio quoq; succedente tẽ-
pore languescat. Quamobrem hic nervos suos omnes ex-
ert, neq; satis habet omnia dixisse qbus persuadeat non esse à

D d iij

Christo

Christo aut sacerdotiū, aut sacrificium vllum institutū, verum affingit Ecclesiæ multa, quasi ea sentiat et doceat de hoc tremendo sacrificio, quæ ne cogitare quidē illi in mentem venit vnquam. Quare quæ sit Ecclesiæ hac de re sententia & quam multa quam falso illi per membra sua lathanas impingat, de eo nonnihil differendum esse putauimus. Illud itaq; scire inprimis oportet quod cū diuersæ sint res quarum per hoc sacramentum admonemur, diuersæ sunt etiam illius appellationes. Nam quorū admonemur partim præterita sunt, partim præsentia, partim futura. Admonemur præteritæ Christi passionis quæ fuit longe gratissimum Deo sacrificium, quo nos ille Deo patri suo reconciliavit pro peccatis nostris morte sua satisfecit, ac non modo remissionem peccatorum nostrorum nobis meruit, verum etiam dignos nos fecit in sortem partis sanctorum, dignos fecit, qui in filios eius & heredes adoptaremur. Atq; hac ratione vocatur hoc sacramentum sacrificium. Sic enim à Cypriano dictum ē. Passio Christi est sacrificiū quod offerimus, vocatur etiam Eucharistia hoc est gratiarum actio, quod in hoc sacrificio grata quadam recordatione prosequimur, cum alia omnia, tum præsertim immensum illud redemptionis nostræ beneficium. Admonemur præsentis Vnitatis quam hoc sacramentum efficit, atq; ita vocatur *σῶσις* græce, latinæ communio, quod per illud sicut à Damasceno traditum est, Christo comunicamus, carnis eius & diuinitatis participes efficimur, ac sicut cum illo, ita ipsi etiam inter nos vnum reddimur vt simus omnes vnū corpus sub vno capite Christo, iuxta illud quod à Paulo dictū

Coloss. 1.

Li. 2. Epi. 3.

Li. 4. Ca. 14.

dictū

dictum est vnum corpus vnus panis multi sumus qui de vno pane participamus. Admonemur postremo eius quod futurum est, quod sicut in hoc sacramento Christo coniungimur & eo fruimur, non in sua, sed in panis & vini specie, ita posteaquam qui non habemus hic manentem ciuitatem verum aduenæ sumus & peregrini, ex huius vitæ diuersorio in cœlestem illam patriam ad quam anhelamus peruenimus, non iam amplius per speculum & in ænigmate, sed facie ad faciem videbimus eum sicut est, atq; illius aspectu faciabimur, iuxta illud quod scriptum est. Satiabor cū apparuerit gloria tua. Hac ratione vocatur viaticum, quod viam nobis prebet, eo perueniendi, quandoquidem in se vere continet eum qui via nostra est dominum nostrum Iesum Christum. Qui etiam est ostium illud per quod solum & non per aliud ad cœlestem illam gloriam ingressus nobis patet. Vt autem intelligi possit qua ratione sacrificium vocetur, paucis non capitis nostri somnia, neq; cordis nostri visiones, verum quæ doctissimis grauissimisque viris ita inde à tot seculis ea de re visa sunt enarrabimus. Inter quos cum principem locum teneat Augustinus is ubi sacrificium definit in hæc verba scribit. Sacrificium visibile, inuisibilis sacrificij sacramentum, id est sacrum signum est. Quoniam vero erant ipsius quoque sæculo qui nullum externum & visibile sacrificium esse oportere in Ecclesia Dei dicerent, contra hos quoque his verbis loquitur. Qui verò putant hæc visibilia sacrificia dei alijs congruere, illi verò tanquam inuisibili inuisibilia & maiori maiora, meliori que meliora, qualia sunt puræ mentis & bonæ voluntatis officia, profecto nesciunt

1. Corin. 10.

Hebreo. 13.

1. Petri. 2.

1. Corin. 13.

1. Ioannis. 3.

Psalm. 60.

Ioannis. 14.

Ioannis. 10.

Li. 10. de ciuitate Dei. ca. 5.

Capite. 19.

Cap. 20.

unt hæc ita esse signa illorum, sicut verba sonantia signa sunt rerum. Quocirca sicut orantes atque laudantes, ad eum dirigimus significantes voces, cui res ipsas in corde quas significamus offerimus, ita sacrificantes non alteri visibile sacrificium offerendum esse nouerimus, quam illi cuius in cordibus nostris inuisibile sacrificium nos ipsi esse debemus. Ac paulo post, de nostro sacrificio mentionem faciens. Verus inquit ille mediator, in quantum formam serui accipiens mediator effectus est Dei & hominum homo Christus Iesus, cum in forma Dei sacrificium cum patre sumat, cum quo & vnus Deus est, tamen in forma serui sacrificium maluit esse quam sumere, per hoc & sacerdos est ipse offerens, ipse & oblatio, cuius rei sacramentum quotidianum esse voluit Ecclesie sacrificium, cum ipsius corporis ipse sit caput, & ipsius capitis ipsa sit corpus, tam ipsa per ipsum quam ipse per ipsam suetus offerri. Huius veri sacrificij multiplicia variaque signa erant sacrificia prisca sanctorum, cum hoc vnum per multa figuraretur, tanquam verbis multis res vna diceretur, ut sine fastidio multum commendaretur. Huic summo veroque sacrificio cuncta sacrificia falsa cesserunt. Ex his Augustini verbis docemur quale sit hoc Ecclesie sacrificium de quo, nunc differimus. Est enim sacramentum hoc est sacrum signum, illius nunc quidem nobis inuisibilis sacrificij, quo Christus in cruce semetipsum visibiliter obtulit hostiam Deo in odorem suauitatis. Hoc est quod apertius alio loco scribit idem Augustinus. Hebrei inquit in Victimis pecorum quas offerebant Deo multis & varijs modis sicut re tanta dignum erat prophetiam celebrabant, futura

Contra Faustum. li. 20. capite. 18.

tura victimæ quam Christus obtulit. Vnde iam Christia
 ni, peracti eiusdem sacrificij memoriam celebrant, sacrosan-
 cta oblatione & participatione corporis & sanguinis Chri- Cap. 21.
 sti. Ac apertius etiam paulo post discrimen, ostendit inter
 sacrificia Iudeorum, & quod in cruce Christus obtulit, &
 quod ex illius institutione nunc offertur in Ecclesia, loquens
 enim de eo, huius inquit sacrificij caro & sanguis ante ad-
 ventum Christi per victimas similitudinum promittebatur,
 in passionem Christi per ipsam veritatem reddebatur, post
 ascensum Christi per sacramentum memoriam celebratur.
 Quod ergo per figuras fuit significatum & promissum &
 naturæ & legis tempore, hoc in cruce redditum in altari
 nunc representatur, & oculis nostris subijcitur, ut iugis tan-
 ti beneficii sit memoria. Sacrificia priscorum figura tantum
 fuerunt & adumbratio quædam, in cruce vere fuit in mora-
 tem oblata pro nobis victima nostra dominus noster Ie-
 sus Christus, qui posteaquam in cælum ascendit, nihil nunc
 aliud fit in Ecclesia, quam illius oblationis quæ in cruce fa-
 cta est, memoria quædam & representatio, hic intelligimus
 quale sit sacrificium hoc de quo nunc agimus. Est enim sa-
 crum signum quo admonemur illius sacrificij, quod non
 videmus, quod in cruce pro nobis peractum est. Docemur
 præterea ex his quæ ex Augustino adduximus, quod ita de-
 mum sacrificium hoc visibile recte Deo offertur, cum illius
 in cordibus nostris inuisibile sacrificium ipsi facti fuerimus
 Qua de re qui fuit quadringentis plusminus annis Augu-
 stino posterior Amalarius Treuerensis Archiepiscopus, his
 verbis admonet. Illud intendendum est inquit in omnibus

Ee

officijs

officijs imolationis tali nomine censendum esse visibile al-
 tare, quale est cor offerentium. Quare falsum est quod fini-
 gunt inimici crucis Christi docere Ecclesiam, quod cere-
 monia missæ ex opere operato sine fide nos Deo reconcilia-
 at. Quin quod à Bucero scriptum fuit aliquando, id docuit
 docet, & docebit semper Ecclesia, quod missa ex opere ope-
 rato, id est, ex eo quod institutū domini est, id quod gerit,
 non ex opere operantis, hoc est ex merito ministri prodest,
 sed ijs qui in illa communicant per fidem & charitatem.
 Hoc est quod ex Augustino adduximus sacramentū quo
 tidianū in cruce peracti sacrificij esse sacrificiū Ecclesiæ, cū
 ipsius corporis, ipse sit caput Christus, & ipsius capitis ipsa
 sit corpus, tam ipsa per ipsum, quam ipse per ipsam suetus
 offerri. Quo in loco non obscure illud indicat, & Ecclesiā
 per Christum, & Christum offerri per Ecclesiam, quæ nisi
 capiti suo Christo fide sit & charitate connexa ex ea obla-
 tione cuius representatio sit in altari fructus percipi potest
 nullus. Sacrificium itaq; nostrum non est aliud quam il-
 lud de quo dicit Paulus. Pascha nostrū imolatus est Chris-
 tus. Nam quod Paschæ nomine non solum illa diei solem-
 nitas, verum & agnus ille significatus fuerit qui tum iuxta
 ritum legis imolabatur, & imolatus manducabatur indica-
 re videtur ille Marci locus, vbi vis ut eamus & paremus ut
 14. manduces Pascha: & alius apud Lucam, venit dies asymo-
 22. rum, in quo necesse erat octidi pascha. Pascha itaq; nostrū
 15. est ipsemet Dei filius, hic est ille agnus de quo dixerat Hye-
 remias. Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victi-
 53. mam, de quo prædixerat Esaias, sicut ovis ad occisionē du-
 cetur

1. Corinth. 5.

cetur, & sicut agnus coram tendente se obmutescet, & non
 aperiet os suum. Hic est ille agnus quem venientem ad se
 quasi digito Ioannes baptista demonstrabat dicens. Ecce ^{Ioannis. 1.}
 agnus Dei, ecce qui tollit Peccata mundi, hic est ille agnus ^{1. Petri. 1.}
 immaculatus, cuius precioso sanguine nos redemptos esse
 scribit Petrus, quem in Apocalipsi ab origine mundi octi- ^{18.}
 sum esse legimus. Quotquot enim ab origine mundi salutē
 consequuti sunt, quotquot deinceps etiam ad finem vsq;
 seculi salutē consequuntur, non per alium consequuti sunt
 & consequuntur, quam per agnum hunc pro nobis imola-
 tum, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super ^{1. Petri. 2.}
 lignum. Agnus innocens pro nocentibus, iustus pro iniu- ^{1. Petri. 3.}
 stis fudit sanguinem suum, crudelemq; & ignominiosam
 crucis mortem obiuit, atq; isto corporis & sanguinis sui sa-
 crificio mundum Deo reconciliauit. Hoc est illud sacrifici-
 um, illud inquam vnicum & singulare sacrificiū, quod ad-
 umbrabant, cuius figuram gerebant, varia illa patrum sa-
 crificia, quæ & naturæ & legis tempore fuerunt, incipien-
 do ab Abel iusto, deinde per Noe, Melchisedech, Abrahā,
 ad sacrificia legalia Aaron & filiorum eius transeundo, quæ
 bus non aliud actum est quam vt fixum hoc in hominum
 memoria permaneret, quod à mundi exordio, nulli salus
 aliter, quam per huius hostiæ, quam illa sacrificia figura-
 bant fiduciam contigerit. Sicut autem illa sacrificia Deus
 patribus tradiderat, vt per ea magni huius quod futurum
 expectabant sacrificij memoriam in animis suis renouarēt
 fidem confirmarent, & credendo atq; orādo fructum eius
 in se transferrent, ac per eorum oblationem, Dei beneficia

Ee n̄

grata

grata recordatione prosequerentur, sic Ecclesiæ suæ Christus, mundam & salutarem sui corporis & sanguinis oblationem sub speciebus panis & vini commendauit, qua corporis eius in cruce pro nobis appēsi & effusi sanguinis memoriam, in animis nostris subinde renouaremus, & fructū illius oblationis in cruce factæ perciperemus, eā nobis applicantes. Cæterum quod obicitur ab inimicis crucis Christi, nusquam præcepisse Christum offerri, sed manducari tantum carnem & bibi sanguinem suum iussisse, ac idololatricam esse extra verbum & sine verbo cultus instituere. Si verum est quod ab illis dicitur, ergo idololatra fuit Abel. Quod enim præceptum habuit de suis primogenitis & eorum adipibus offerendis? & tamen dicit scriptura. Quod respexit Deus ad Abel & ad munera eius. Idololatra fuit Noe, Nam & ille quod præceptum, aut quod habuit Dei verbum de altari edificando, & holocaustis in eo offerendis. Idololatra fuit Abraham. Idololatra fuit Iob, idololatæ fuerunt & alij nonnulli, quos obtulisse Deo sacrificium, atq; ea illi grata & accepta fuisse legimus. Quod dicere, quam sit absurdum, quis est qui non intelligat? Quam falsum autem est, idololatricam & impium atq; ingratum Deo cultum esse qui sine certo & expresso Dei mandato sit institutus, tam falsum est, eum cultum quem vocamus missæ sacrificium, sine verbo Dei & citra mandatum eius institutum esse. Clarum enim est & apertum Dei verbum, hoc facite in meam commemorationem. Quo non illud modo præcipit Deus, vt distribuatur sacramentum corporis & sanguinis eius, verumetiam vt benedicatur siue consecretur, ac deinde

Gene. 4.

Gene. 8.

Gene. 12.

Iob. 1.

indē imoletur, imolatum vero, manducetur. Nemini enim
dubium est fuisse Christum sacerdotem secundum ordinē
Melchisedech, quod & Paulus testatur, & ante illum pro- *Hebreo. 7.*
pheta dicens. Tu es sacerdos in æternum secundum ordi- *Psalmo. 109.*
nē Melchisedech. Vbi autem hoc sacerdotio functus sit in
Euangelio nusquam reperimus, præterquam in nouissia
illa cœna. Nam quale fuit sacerdotium, quale sacrificium
Melchisedech, scribitur in Genesi quod panem & vinum *14.*
obtulerat, erat enim sacerdos altissimi. Nonne Melchise-
dech Christum sacerdotem adumbrabat? qui & ipse sub
speciebus panis & vini corpus & sanguinem suum obtulit
in qua oblatione se sacerdotem esse secundum ordinē Mel-
chisedech declarauit. Nam in ea oblatione quæ facta est in
ara crucis, magis fuisse videtur sacerdos secundum ordinē
Aaron quam secundum ordinem Melchisedech. Ibi enim
cruentam victimam obtulit, & semetipsum verē morti tra-
didit. Tales autem victimas offerebant sacerdotes secundū
ordinem Aaron. At in nouissima cœna, eandem illam ho-
stiam corporis sui & sanguinis obtulit, sed sub ijs quæ Mel-
chisedech obtulerat antea panis & vini speciebus. Nihil al-
liud Melchisedech quam panem ipsum & vinum, at Chri-
stus corpus & sanguinē suum sub panis & vini speciebus,
obtulit. Et sicut in ara crucis qui finis est legis Christus sa- *Romano. 10.*
crificijs quæ sacerdotes Aaron offerebant finem imposuit,
ita in nouissima cœna, nouum sacerdotium nouum sacri-
ficium instituit secundum ordinem Melchisedech. Cōstat
etiam, quod in illa cœna pascha cum suis discipulis man-
ducabat, pascha autem non veruecinum, sed multo prestā

E e iij stantissim-

Li. 4. aduersus
Martionem.

Matth. 26.

Matth. 5.

Exodi. 12.

Exodi. 14.

stantissimum. Quemadmodum etiam Tertulianus testatur
dicens. Professus inquit Christus, se concupiscentia concu-
pisse edere pascha, ut suum indignum enim ut quid alienum
concupisceret Deus. Ac ceptum panem & distributum disci-
pulis corpus suum illum fecit. Si autem quod in confes-
so est pascha cum suis discipulis celebrabat, proculdubio,
qui non venerat soluere legem sed implere, iuxta ritum le-
gis celebrabat, iuxta quem imolabatur prius agnus, deinde
comedebatur. Quare ut figuræ veritas responderet, necesse
fuit ut quod pascha cum discipulis suis manducaret Chris-
tus, prius offerret corpus suum & sanguinem Deo patri,
postea vero manducandum traderet. Nam & illud certum est
& indubitatum, quod agnus ille paschalis in veteri lege, fi-
gura fuit agni incontaminati domini nostri Iesu Christi qui
semetipsum in ara crucis oblaturus erat hostiam Deo pa-
tri. Atqui ea figura non omni ex parte respondet rei gestæ
in ara crucis, sed magis ei quæ gesta est in cœna. Nam agnum
ab Hebreis imolatum legimus in recordationem eius be-
neficij, quo liberatus erat populus Israel de seruitute Pha-
raonis, & eductus de Aegypto. At imolatio agni immacu-
lati qua semetipsum obtulit hostiam pro nobis in ara cru-
cis, non fuit facta in recordationem alicuius beneficij, sed
fuit ipsum beneficium, fuit ipsa liberatio à peccatis, fuit ip-
sa redemptio de durissimo iugo diabolicæ captiuitatis. Quam
obrem necesse fuit ut per illam imolationem agni paschas
lis alia quædam præter illam in cruce peractam imolatio
significaretur, quæ per Christum in nouissima cœna facta
est, quam etiam à sacerdotibus fieri deinceps, in suam com-
memorati

memoracionem, in passionis & mortis recordationem instituit. Precepit Deus cum essent agnum illum imolaturi iudei filios ut suos docerent quid sibi vellet haec imolatio. Cū Exodi. 12 : dixerint inquit vobis filij vestri. Quae est ista religio? dicetis eis. Victima transitus domini est, quando transiit super domos filiorum Israel in Aegypto, percutiens Aegyptios, & domos nostras liberans. Huius beneficii sui perpetuam memoriam in imolatione illa celebrari Deus voluit. Non dissimile quiddam fit in hoc altaris sacrificio. Nam & hic, si interrogentur filij Israel, non secundum carnem, sed secundum promissionem, quae nam est ista religio? quid sibi vult quod sacrosanctum corpus & sanguis Christi sub panis & vini speciebus offertur in missa? recte respondere possunt. Grata quaedam fit commemoratio immensi illius beneficii, quo Dei filius homo factus, corpus suum ex virgine assumptum pro nobis in mortem tradidit, & sanguinem suum in cruce fudit, ut mundum universum à peccato, & ab aeterna damnatione liberaret. Hic videre licet agni imolationem, magis representare, eam quae fit in altari, quam quae facta est in cruce. Nam sicut in paschate iudeorum, ita & hic praeterita redemptionis fit recordatio. In cruce autem, ipsa praesens fuit redemptio. Quamobrem cum & mandatum Christi habeamus dicentis, hoc facite in meam commemorationem, & constet Christum sacerdotem fuisse secundum ordinem Melchisedech, neque reperiat in scripturis, ubi sit factus hoc sacerdotio praeterquam in cena, illud praeterea manifestum sit quod in illa cena pascha cum discipulis manducaverit quod offerri posset manducari iuxta ritum iudeorum consueverat, quod est qui dicitur iam

re iam

Malach. i.

Prover. 20.

Esaiæ. 64.

re iam audeat sine Dei verbo cultum hunc institutum esse
Quem non h̄s modo scripturæ testimonijs, verum etiam p
phetarum oraculis adstrui legimus, apud Malachiam pro
phetam ad sacerdotes iudeorum loquitur dominus, non
est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de ma
nu vestra, ab ortu enim solis vsq; ad occasum magnum est
nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur &
offertur nomini meo oblatio munda. Quibus in verbis tri
a nobis consyderanda veniunt. Primum, quod abolitum
Deus voluerit vetus illud sacerdotium quod erat secundū
ordinem Aaron, quo solus utebatur populus Israel. Dein
de quod illi succedere voluerit, nouum & æternum sacra
dotium, secundum ordinē Melchisedech, non ex vna Aarō
familia, sed ex omnibus gentibus eligendum. Tercio quod
oblatio per sacerdotes nouos offerenda, futura erat munda,
& quæ in omni orbis totius loco offerretur. Si quis pro
phetæ locum hunc ad eam quæ in cruce facta est oblatio
nem referre velit, constat nec inter gētes, nec in omni orbis
loco, sed in vna iudea Christum in mortē semetipsum ob
tulisse, vt hic sensus ei prophetæ loco quadrare non possit.
Si autem de contriti & humiliati cordis sacrificio, deq; pu
ræ mentis & bonæ voluntatis officijs intelligendum existi
met, quæ in omni orbis loco offerri Deo dubium nō est ne
id quidem procedet. Etsi enim dubium non est, huius
generis sacrificia Deo accepta esse, quis tamen erit qui glo
riari possit se mundum cor habere? atq; illius oblationem
mundam esse? cum omnes iusticias nostras esse dixerit al
ius propheta velut pannum menstruata, nulla vt alia mū
da

da oblatio rectè intelligi possit, præter illam quæ semel in cruce oblata est, cuius in Ecclesia iugis fit commemoratio. Deinde cordis contriti sacrificium non magis huius Ecclesiæ quæ sequuta est quam illius quæ præcessit, proprium esse videtur, vt æque in lege atq; nunc offerri potuerit. Quin etiam non ad sacerdotes magis eiusmodi oblatio pertinet, quam ad alios cuiuscunq; tandē ordinis fideles. Iam & iuge sacrificium illud quod nouissimis temporibus per antichristum sublatum iri Daniel prædixit, quid aliud intelligi rectè potest, quam istud Christi corporis & sanguinis sub speciebus panis & vini sacrificiū quod vsq; ad consumationem seculi duraturum esse dubitandum non est, quantumlibet nunc etiam illud per suos præcursores oppugnare conatur antichristus. Habemus itaq; iam ita clara & aperta scripturæ testimonia, de quotidiano hoc Christi corporis & sanguinis sub panis & vini speciebus Ecclesiæ sacrificio, nihil vt magis perspicuè dici scribiue potuerit. Facit nihilominus omnia sathanas vt clarum etiam scripturarum intellectum obscuret, ac precium redemptionis nostræ ex omni hominum memoria prorsus deleat. Ac primum quidē quod ad Melchisedech attinet, aiunt ministri sathanæ, apostolum vbi de sacerdotio illius tractat singula accuratè ac propemodum scrupulose excutere, nomen hominis, sedem regni, perpetuitatem vitæ, ius decimarum, benedictionem persequi, in quibus omnibus minus momenti sit, quam in oblatiōe panis & vini, de qua tamen verbum nullum fecerit. Nunquid existimandū sit obliuione lapsum esse Dei spiritum, vt dum rebus minu

Danie. 8.

Io. 16.

Hebre. 6.

Ad Eusebium.

tis immoratur, quod erat præcipuum, & ad causam maxime valebat, id ommissit. Quam ineptum autem hoc est argumentandi genus, non scripsit Paulus, ergo non est. Non scripsit in tota illa epistola esse Christum conceptum de spiritu sancto, esse natum ex Maria virgine, nunquid ideo negabimus ita esse? Non est obliuione lapsus Dei spiritus o sathana, quin eo potius usus est consilio quo Christus olim cum diceret, adhuc multo habeo vobis dicere, sed non potestis ea portare modo. Clare hoc ipsa Pauli verba indicant, statim enim ut fecit Melchisedech mentionem, de quo nobis inquit grandis sermo, & ininterpretabilis ad dicendum quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Illorum itaque imbecillitas in causa fuit quod lacte adhuc opus habebant nec solido cibo uti poterant, quod non omnia ea præsertim quæ captum illorum excedebantur de Melchisedech Apostolus fuit persequutus. Quod etiam testatur noster verbis Hieronymus, super quo multus nobis sermo est & ininterpretabilis. Non quia Apostolus non potuerit id interpretari, sed quia illius temporis non fuerit. Hebreis enim id est iudeis persuadebat non iam fidelibus quibus passim proderet sacramentum, verum tamen, si vas electionis stupet ad mysterium, & de quo disputat ineffabile confitetur, quanto magis nos vermiculi & culices solam debemus scientiam incitiam confiteri, & amplissimam domum, paruo quasi foramine ostendere, ut dicamus duo sacerdotia inter se ab apostolo comparari prioris populi & posterioris, & hoc agit tota disputatione, ut ante Leui & Aaron sacerdos fuerit Melchisedech ex gentibus, cuius tantum prædicat meritum

ritum, vt futuris sacerdotibus iudeorum, in lumbis benediceret Abraham, totumq; quod sequitur in laudes melchisedech ad Christi typum referri, cuius profectus ecclesiae sacramenta sunt. Extat oratio Gregorij Nazansenij digna quae teratur manibus omnium. In qua preclare de eo differt, quod non omnia, nec omnibus, nec ab omnibus, nec omni loco & tempore dici oporteat. Tum enim vnaqueque res bona recte dicitur, si bene fiat. Neque tam est rectum aliquid quod si desit prudentia, non aequè perniciosum euadat atque sapienter administratum futurum fuerat salutare. Docere nos hoc, vel Christi potest exemplum, qui de sua morte, quae vna re nihil esse potuit humano generi vniuerso salubrius verba facturum, eam cum discipulis tantum seorsum communicandum esse putauit, quod vulgo mysterium hoc rectè committi non posset. Permultum in eo positum est quā opportuno loco & tempore fiat aliquid, cum etiam Deum ipsum si quis consideret diligentius, oportunitatem quādoque spectasse videamus, presertim dum se mortalibus aperire, dum luce suae veritatis mentes eorum illustrare conatur. Nonne vetus testamentum patrem apertè praedicauit, de filio vero loquutum est obscurius? At noua lex Deum filium palam est professa, sancti vero spiritus diuinitatem, non ita late patentibus argumentis explicauit. Quae postea tamen intellecta & ipsa est. Neque vero non maxima ratione id ita factum est, nam nondum patris diuinitate confessa, manifeste filium Deum praedicare, ac rursus nondum Deo filio declarato, spiritu sancto diuinitatem apertè tribuere, quid futurum erat aliud, quam infantibus lacte alendis solidum

Matth. 20.

Psal. III.

*Li. de spiritu
sancto. ca. 27*

Psal. 109.

cibum manducandum dare? Fecit itaq; Paulus quod propheta faciendum admonet, disposuit sermones suos in iudicio, ut ea tantum proferret quæ profutura putaret. Cetera quamuis cognitu dignissima atq; adeo necessaria, in tempus aliud magis opportunum reseruaret. Neq; vero Paulus modo, verum & alij Apostoli, sicut à Basilio scriptum legimus, mysteriorum reuerentiam & authoritatem silentio conservandam esse putauerunt, ne si vulgo essent omnibus cognita in contemptum venirent. Inde etiã Vocata sunt mysteria quod ea occulta esse, neq; in vulgus prodi oporteret. Quæ etiam causa fuit, quod literis non mandabantur, sed per manus tantum tradebantur, sicut de hoc ipso sacrificio loquens dicit Basilius. Inuocationis inquit verba, dum Eucharistiæ panis ostenditur, & poculum benedictionis, quis sanctorum scripto nobis reliquit? Quin etiam illum locum explicans. Tu es sacerdos in æternum Augustinus. Vident Iudei perijisse iam sacerdotium secundum ordinem Aaron. & non agnoscunt sacerdotium secundum ordinem Melchisedech, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Fidelibus loquor, si qui non intelligunt cathemeni, auferant pigritiam festinent ad noticiam. Non ergo opus est mysteria promere. Scripturæ vobis intimet quid est sacrificium secundum ordinem Melchisedech. Si Augustinus non putauit omnibus prodenda mysteria, quo tempore terrarum orbis magna ex parte Christum agnoscebat, quantominus id factum oportuit à Paulo cum ad eos qui recens ad fidem Christi conuersi fuerant neq; tanta mysteria capere adhuc poterant scriberet, Non rectè itaq; colligitur

ligit, non meminit sacrificij panis & vini Paulus, male igitur ad Christi sacrificiū refertur. Quod verò dicunt, Melchisedech panem & vinum obtulisse nō Deo, sed Abraham, & comitibus eius ad eos reficiēdos. Hebreorū opinionem sequuti, si fidem illis habendam putant potius, quam toti ceteri sanctorum, Ecclesiæ doctorum, qui deo dicunt oblatum in sacrificium, non Abraham in refectionem, credant eisdē affirmantibus, quod Abraham susceperit à Melchisedech decimas diuiciarum eius, nō Melchisedech ab Abraham decimas spoliū, & incogitantia damnēt Dei spiritum à quo nō fuit hoc animaduersum. Saltem verisimile aliquid cōminiscerent, Nam quod aut Abraham post devictos hostes & opima spolia deportata, necesse habuerit panem & vinū mendicare, vt se suosq; reficeret, aut sacerdos Melchisedech, tantum panis & vini in promptū haberet, quantū ad alendos trecentos decē & octo sufficere posset, nullam habet verisimilitudinem. Quamobrem cōmētum hoc non succedit, Quemadmodū nec illud quod adferunt ex Epistola ad Hebreos, neq; vt sep̄ offerat semetipsum, alioqui oportebat eum frequenter pati, semel oblatus est ad exhaustiōem multorū peccata, vna oblatione cōsumauit in æternū sanctificatos. Nam quod à Paulo dictū est, libēter accipimus, quod verò sathanas intelligi vult, reijciendū esse putamus. Quotquot enim sanctificati & iustificati sunt aut erunt, per vnam oblationem illam in ara crucis factam sanctificatos, nō obscure ferimus, quin illi, veterum omnia sacrificia celsisse, quæ typum huius imolationis gesserunt & vmbra eius fuisse, ab Ecclesia docti

Hebre. 9.

Hebre. 10.

Ff in confi

Homi. 17 in
Epistolam ad
Hebreos.

1 in Libris Ca
rminum. 10.

Episto. 23.

cōfitemur. Si quidē oblatione, hoc est morte sua Christus,
illud ipsum perfecit & consumauit, quod hostiæ, victimæ,
sacrificia veterum promittebant. Promittebant autem fore
vt aliquādo Dei filius in assumpta carne morte sua & pro-
fuso precioso sanguine suo genus humanum redimeret, q̃
vna illa oblatione perfectum est, quæ quamuis peracta se-
mel, semper viget nihil hominis, adeoq̃ perpetua est, quo-
ad efficaciam, atq̃ illius virtute quæ nunquā excidit æter-
num Christi sacerdotium, quo ministros etiam suos fungi
voluit, fulcitur. Quamobrem cū Ioanne Chrysostomo vnā
hanc esse dicimus hostiam cū illa quæ in cruce peracta est,
vnum sacrificium & non aliud, nisi quod offerendi modus
non est idem ibi facta est oblatio in mortē, hic fit in mortis
recordationem, illa fuit imolatio sanguinea, hæc verò est in
cruenta, sic enim appellat̃, non modo à Gregorio Nazan-
zeno, Cyrillo, Eusebio verum etiā à patribus in sacrosancto
concilio Ephesino cōgregatis Quod si quid loquātur vetu-
sti scriptores, ministri sathanę morari se negant, minus mo-
rari nos debemus quid ipsi heri & nudius tertius quod aiūt
nati blaterent. Neq̃ verò secus Augustinus sensit latinus
quam Chrysostomus Grecus, Cuius hæc verba legimus sæ-
pe ita loquimur vt pascha propinquante dicamus, crastis
nam vel perendinam esse domini passionem cum ille ante
tā multos annos passus est, nec omnino nisi semel illa pas-
sio facta sit, nempe ipso die dominico dicimus. Hodie do-
minus resurrexit, cum ex quo resurrexit tot anni transierint.
Cur nemo tam ineptus est vt nos ita loquētes arguat esse
mentitos, nisi quia istos dies secundum illorū quibus hæc
gesta

gesta sunt similitudinē nūcupamus, vt dicat ipse dies qui non est ipse, sed reuolutione temporis similis eius, & dicat illo die fieri propter sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed iam olim factū est. Nonne semel imolatus est Christus in se ipso? & tamen in sacramento non solum per omnes pasche solemnitatis, sed omni die populis imolat, Nec vtiq; mentitur qui interrogatus eum responderit imolari. Pascasius inquit. Iteratur autē hęc oblatio in conspectu patris, intercessione pro peccatis nostris filij eius, summi ac veri pōtificis, quotidie, licet Christus semel passus in carne, per vnam, eandemq; mortis passionem semel saluauerit mundū, ex qua morte idem resurgens ad vitam, iam non moriet, mors illi vltra nō dominabitur. Quia profecto sapientia dei patris pro multis causis necessariū hoc prouidit Ex eo facile colligimus quale sit hoc sacrificiū de quo tractamus. Est enim idē cum eo quod in cruce peractū est, nisi quod non eodem modo sit in cruce cruento modo oblatus est dominus noster IESVS Christus, in altari in cruento. Ibi passibilis & mortalis, hic in passibilis & immortalis, ibi visibilis, hic inuisibilis, ibi in humana specie, hic sub speciebus panis & vini, ibi oblatus credētibus omnibus, remissionē peccatorū, & plenā redemptionem obtinuit, hic non vt peccatorū remissionē, & animarum salutē, iā primū ex eo quod per sacerdotē fit promereamur, sed vt pridem promeritā per Christū in cruce pendentē per hoc sacrificiū quod passionē & mortē eius representat, ac memoriā eius nobis refricat, fide & deuotione nobis aplicemus. Quā obrem ex terno hoc quod in Ecclesia celebratur sacrificio

De sacrificio
Altaris Ca. 9.

non

non modo non obscuratur illud quod in cruce peractum
 est, verū etiam illustrat magis. Neque enim alio confugimus,
 quam ad vnicum illud, quo defunctus est pontifex noster
 Christus in cruce, quo corpus suū tradidit in mortem, per
 quam nos qui inimici eramus deo patri suo reconciliavit,
 quo sanguinē suum fudit in remissionē peccatorum nostro
 rum. Hic iterum obgannunt isti, si credis te reconciliatū,
 peccataque tibi per sacrificium in cruce peractum esse remis-
 sisse, quid ergo denuo te reconciliari, peccataque tibi remitti
 postulas, ac deum iratum fingis, quem credere potius oportuit,
 filij morte placatum? An illa tibi parum sufficiens videtur
 oblatio: aut de promissis Christi dubitas? Minime vero
 dubitamus, quin illud potius libenter cum Paulo confi-
 temur, quod omnis homo mendax, Deus autem verax, atque
 adeo veritas ipsa, Neque potest quicquam esse certius, quam
 quod ab illo dictum aut promissum est. Ceterum qui dixit
 hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, nimirum in
 redemptionem vestram, idem dixit, si vis ad vitam ingredi serua
 mandata. Quoniam verò: conscij nobis sumus, nos ea saepe
 transgressos esse à facie peccatorum nostrorum non est nobis
 pax, & à facie iræ eius spiritum timoris concipimus, & cum
 propheta à iudicijs eius timentes, qui reddet unicuique iuxta
 opera sua, etiam de verbo ocioso rationē exacturus, illi re-
 conciliari postulamus per Iesum Christum quē posuit pro
 piciatorem pro peccatis nostris per fidem in sanguine eius,
 Quamobrem profusi sanguinis illius & corporis pro nobis
 traditi memoriā subinde renouamus, ac quam ille obtulit
 in cruce hostiam, eam patri sistimus, supplices orantes, ut
 illius

Roma. 5.

Mathei. 26.

Roman. 3°

Psalmo. 115.

Mathei. 19.

Psalmo. 37.

Esaiæ. 26.

Psalmo. 118.

Psalmo. 61.

Mathei. 12.

Roman. 3°

illius contemplatione nobis placatus & propicius esse, su-
 æq; promissionis, ac fructus illius quem illa mundo attulit
 vniuerso, nos participes esse velit. Scilicet ignorabat Chri-
 stus remissionem omnium totius mundi peccatorum sacri-
 ficiū illud crucis allaturum? & tamen, etiam post obten-
 tam illā suæ mortis beneficio, cunctos orare docuit, dimit-
 te nobis debita nostra. Quod quorsum attinebat petere se-
 cundum istos? quandoquidem semel iam per sacrificiū
 crucis remissio nobis est obtenta. Deinde vero ignorabat
 Paulus per sacrificiū illud in ara crucis oblatum esse mū-
 dum Deo reconciliatum? & tamen clamat ad Corinthios
 obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. An ille parū *2. Corinth. 5.*
 illi in cruce factæ reconciliationi fidebat? Immo vero fide-
 bat plurimum, sicut & nos omnem spem & fiduciam no-
 stram, non alia in re quam in vnica illa oblatione colloca-
 mus, per quam deo mundum Christus reconciliauit. Cate-
 rum intelligebat ille spiritu Dei plenus adferri aliquid à no-
 bis oportere quo fructum illius consequi possemus. Quā-
 obrem non sunt audiēdi qui dicūt. Oblatus est semel Chri-
 stus ad exhaurienda peccata nostra, & fuit illa oblatio suf-
 ficiens pretiū redemptionis nostræ, non est igitur vlla in
 Ecclesia deinceps oblatio, facienda. Nam ad eundem mo-
 dum argumentari licebit. Orauit pro nobis Christus, & fu- *Heb. 5.*
 it eius oratio sufficiens, ad obtinenda omnia ad salutē no-
 bis necessaria, nam exauditus est pro sua reuerentia, nihil
 itaq; necesse est nos orare. Tulit crucem Christus pro no-
 bis, nihil opus est vt nos crucem feramus. Quæ quam sit
 absurda collectio, quis non intelligit? verum vt planum fi-

Gg

at omnia

Io. 4.

Heb. 2.

1. Timothe. 2.

1. Timoth. 4.

1. Ioannis, 2

Tit. 1.

at omnibus, quid illi semel in cruce peracto, quid huic quotidiano sacrificio tribuat Ecclesia, paucis de eo differemus. Sic enim actipi rem volumus. In Christi latere, qd' in cruce pro nobis apertum est, fontem esse aquæ vitalis salientis in vitam æternam, ex hoc fonte quisquis haurit, quisq; aqua illius abluitur, ab omnibus iniquitatibus suis mundatur. Per hunc enim fontem abluti, per hunc sanctificati, per hunc redempti, per hunc vitam æternam sumus consecrati. Caterum qui vult hoc fonte irrigari, & quæ salus ex eo permanat ad omnes, eius particeps fieri, ad eum accedere necesse est. Patet hic quidem fons omnibus, & est ita copiosus, ut ad abluendas sordes omnium, ad salutem omnibus conferendam abundè sufficiat. Sed nisi accedas ad illū nisi haurias ex illo, nihil est quod alicui vsui fore tibi speres. Quam multi sunt Turci, quam multi hæretici & infideles, quam multi mali Christiani, quos neq; abluit fons iste, neq; salutem illis adfert. Atqui apertus est omnibus. Gustauit enim Christus mortem pro omnibus, dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, factus est saluator omnium, factus est propiciatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Interea tamen pereunt multi, non solum infideles, verum etiam mali fideles, qui confitentur quidem se nosse Deum, sed factis abnegant, vident mensam apparatus, vident delicatissimis epulis instructā, vidēt fontē aquę salientis in vitam æternā, famam nihilominus & siti moriuntur. Quā eius rei causā esse dicemus quā aliā, nisi qd' non attingūt id quod vidēt, non eo fruuntur. Quāobrem cōfitemur, & qdē libēter cū ecclesia Dei cōfitemur, quod

quod solus Christus per illud in ara crucis oblatum sacrificium Deo patri suo cumulate satisfecit, peccatorum nostrorum remissionem, cum Deo patre reconciliationem, filiorum eius adoptionem, regni cœlestis hereditatem, nobis sufficienter promeruit. Addimus & hoc, quod ad hæc omnia denuo promerenda, nullis sacramētis, nullis sacrificiis, nullis operibus nostris opus nobis est. quod hæc omnia, tradens semetipsum pro nobis hostiam & oblationem Deo in odorem suauitatis abunde nobis Christus promeruit. Hęc est clara & aperta confessio nostra. Dicet hic aliquis è sathanæ ministris. Ergo tu sententiam nostram confirmas, neq; vlla est eius pro quo tantopere pugnas sacrificij utilitas. Absit à nobis vt impiam, sathanæ & ministrorum eius sententiam confirmemus. Verum hoc dicimus, Nō in hoc aut sacramentis, aut hoc tremendo sacrificio nos vt quod noui aliquid nos promereri per hunc vsum persuasum habeamus. Verum vt quod pridem promeruit Christus in ara crucis, id in nos transferre, & eius fructum nobis applicare possimus. Hanc ad rem opus est nobis operibus, opus est nobis sacramentis, opus est nobis quotidiano sacrificio quod in Ecclesia celebratur. Quo magis autem intelligi possit quod dicimus, exemplo id illustrabimus. Est fons in medio ciuitatis collocatus, omnibus expositus, à quo nemo arcetur quin eo liberè vti possit, tam est autem copiosus & redundans, vt ad sordes omnium abluendas, ad siti omnium sedandam, ad reliquas necessitates omnes omnium explendas, abunde sufficiat. Num ideo tu sitim tuam expleuisti, aut sordes abluisti, quod hic fons est in medio

Gg ij

omnis

omnibus expositus tam copiosus? Certe, nisi ad eum accesseris, nisi ex eo hauseris, neque sordes ablueris, neque siti sedaueris, Neque ullum ex eo fructum perceperis quālibet sit copiosus & redundans. Proinde qui vult ex eo fonte fructum capere, non spectat illum ociosus, ac illius tantū copiam & abundantiam admiratur, verū illud agit ut quod videt omnibus cōmonitum, eius ad se quoque partem aliquā deriuat, Fistulas admouet, siue tubos aut canales, per quas cōmunem aquam insuum quoque priuatū & propriū vsum transferat, Non dissimilis est ratio fontis huius vitæ perhennis, qui in latere Christi in cruce pendentis apertus est. Est fons perennis, fons copiosus & redundans, qui ad abluenda totius mundi peccata, ad salutē omnibus mortalibus conferendā prorsus sufficit. Sed si vis vsum aliquē huius fontis habere si vis fructum ex eo consequi, necesse est ut ad Christi latus in cruce pendentis fistulā applices, & per eam qui solus peccata nostra abluir, salutemque nobis confert Christi sanguinem ad te deriuas atque attrahas, ut per eum ablutus & sanctificatus æternam beatitudinē adipisci queas, non ipsius fistulæ siue canalīs, verū Christi sanguinis te per canalem irrigantis virtute. Hic videre licet, quod omnia quęcunque ad salutem nostram pertinent non nisi illi soli sacrificio, in cruce peracto, nō nisi fonti qui apertus est in Christi latere tribuuntur, verum fructum ex illo fonte capere non possumus, nisi qui fusus est ex Christi latere, sacrosanctus Christi sanguis, eum per instrumenta, & quasi canales quosdam ad nos deriuemus. Eiusmodi canalis est baptismus, eiusmodi canalis est quotidianum
hoc

hoc sacrificium quam vocamus missam per quā illius in cruce peracti sacrificij, & fusi pro nobis preciosi sanguinis fructum in nos transferimus, nobis applicamus & appropiamus. Falso itaq; nobis impingūt, sathanæ ministri, qđ per quotidianum hoc sacrificium, illud in cruce peractum obscuratur cum illustretur magis. An non absurdè facere censeretur, si quis baptizare se volentem insimularet, quod is per baptismum obscurare velit redemptionis beneficiū in cruce nobis obtentā? & redemptionem suam in aqua baptismi collocare potius, quam in Christi sanguine quo solo redempti sumus, cū baptismo nihil aliud agat quam ut redemptionis in cruce nobis obtentæ particeps fieri qui baptisatur, & eius fructum in se transferre queat. Atqui non minus absurdè faciunt qui nobis obijciunt quod per quotidianum istud sacrificium, illud quod in ara crucis peractum est obscuremus, & eius dignitati ac merito detrahamus, cum nihil aliud agatur, nihil aliud queratur à nobis in hoc quotidiano sacrificio, quam ut quod Christus nobis promeruit vnica illa oblatione in cruce facta, id in nos trāferre & eo ad salutem nostram uti queamus. Ceterum ne quis existimet nos cordis nostri visioes loqui, quæ fuerit patrum de hoc sacrificio sententia paucis adscribendum esse putauimus. Ac primum quidem, quod ihs verbis hoc facite in meam commemorationem Christus hoc in Ecclesia fieri sacrificium preceperit, testatur Ioannes Chrysostomus epistolam ad hebreos enarrans, quemadmodum antea commemorauimus. Ac vetustior etiam illo Cyprianus. Si Iesus Christus inquit, dominus & deus noster ipse est sumus

Homi. 17, li. 2.
Episto. 3.

Gg in sacer

Li. 4 Ca. 32.

Li. 1 de minus
strationis
Euangelice.
Ca. 10.

sacerdos dei patris & sacrificium deo patri ipse primū ob-
tulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit, utiq;
ille sacerdos vice Christi vere fungitur, qui id quod Chris-
tus fecit imitatur, & sacrificium verum ac plenum tūc of-
fert in Ecclesia Deo patri, si sic incipiat offerre, secundum
quod ipsum Christum videat obtulisse. Ac utroq; vetusti-
or Ireneus. Suis inquit discipulis dans consilium primicias
Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi
nec infructuosi nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis
est accepit, & gratias egit dicens, hoc est meum corpus, &
calicem similiter qui est ex ea creatura quæ est secundum
nos, suum sanguinem confessus est, & novi testamenti no-
uam docuit oblationem, quam Ecclesia ab apostolis acti-
piens in vniuerso mundo offert Deo, ei qui alimenta nobis
bis præstat primicias suorum munerum in nouo testamen-
to, de quo in duodecim prophetis Malachias sic præsigni-
ficauit. Non est mihi voluntas in vobis dicit dominus om-
nipotens, & sacrificium non actipiam de manibus vestris,
quoniam ab ortu solis usq; ad occasum nomen meum glo-
rificatur inter gentes, & in omni loco incensum offertur no-
mini meo & sacrificium purum, quoniam magnum est no-
men meum in gentibus, dicit dominus omnipotens, mani-
festissime significans per hæc quoniam prior quidem po-
pulus cessauit offerre Deo, omni autem loco sacrificiū of-
fertur ei, & hoc purum, Eusebius quoq; post omnia quasi
mirabilem quandam victimam sacrificiumq; eximium pa-
tri suo operatus, pro nostra omnium salute obtulit, eiusq;
rei memoriam ut nos ipsi Deo pro sacrificio offerremus in-
stituit

stituit. His autem omnibus posterior Theophilactus, manifestum esse scribit, quod Christus tunc imolauerit se ipsum ex quo tradidit discipulis corpus suum, Tunc enim functus est sacerdotio, secundum ordinem Melchisedech. Testatur hoc Hieronimus dicens, post quam tipicum pascha fuerat impletum & agni carnes cum apostolis comederat, assumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum pasche transgreditur sacramentum, ut quomodo in prefiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui corporis & sanguinis representaret. Testatur Augustinus cum ait. Tunc benedictus est à Melchisedech, qui erat sacerdos Dei excelsi, de quo in epistola quæ inscribitur ad Hebreos, multa & magna conscripta sunt. Ibi quippe primum apparuit sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum, impleturque illud quod longe post hoc factum per prophetam dicitur ad Christum, qui fuerat venturus in carnem. Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech, non scilicet secundum ordinem Aaron, qui ordo fuerat auferendus, illucescentibus rebus, quæ illis umbris prenotabantur. Complura sunt autem Augustini loca, in quibus figuram fuisse docet Melchisedech sacrificium, eius quod nunc offertur in Ecclesia. Verum adducere singula longum foret, neque necessarium, Vtroque autem vetustior Eusebius, & sanè oraculi exitus admirabilis, ei qui contempletur, quem ad modum saluator noster Iesus, qui est Christus Dei, ipse us Melchisedech ritu, ea quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectant per suos ministros perficiat. Nam quæ admodum

In caput 28.
Matthæi.

In caput 27.
Matthæi.

Li. 16. de ciuitate Dei
Capite. 22.

Li. 17. de ciuitate Dei. ca. 17.
et 20. Epi. 95
in psal. 33. et 106.

Li. 5. demon. Euange. ca. 3.

admodum ille qui sacerdos gentium erat, nusquam videtur
 sacrificijs corporalibus functus sed vino solo & pane dum
 ipsi Abraham benedicit, ita sane primus ipse saluator ac do-
 minus noster, deinde qui ab ipso profecti sunt sacerdotes
 in omnibus gentibus, spirituale secundum Ecclesiasticas
 sanctiones sacerdotij munus obeuntes, vino ac pane, & cor-
 poris illius, & salutaris sanguinis mysteria representat quae
 sane mysteria, Melchisedech tanto ante, spiritu diuino co-
 gnouerat, & rerum futurarum imaginibus usus fuerat, sicut
 etiam Moyse scriptura testificatur ubi ait. Et Melchisedech
 Rex Salem protulit panem & vinum. Erat autem sacer-
 dos Dei altissimi, vide eundem libro octauo capite secun-
 do, Epiphanius, visum est ut in Veteri sacerdotio, sacerdoti-
 lis dignitas ne constituatur, verum ad id quod ante Leui,
 & ante Aaron fuit secundum ordinem Melchisedech sacer-
 dotium transferatur, quod sane nunc in Ecclesia viget a
 Christo & hucusque. Ioannes Damascenus, Pane & vino su-
 scipit Melchisedech Abraham ex caede alienigenarum re-
 uertentem, qui erat sacerdos Dei altissimi, illa mensa, hanc
 mysticam praefigurauit mensam, sacerdos ille, Christi veri
 sacerdotis figuram praeferebat, & imaginem. Tu es inquit
 sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech.
 Arnobius ante mille trecentos annos explicans illum locum
 Tu es sacerdos in aeternum ita de Christo loquitur. Hic qui
 per mysterium panis ac vini sacerdos factus est in aeternum
 secundum ordinem Melchisedech, qui panem & vinum so-
 lus obtulit in sacerdotibus, dum Abraham victor reuertere-
 retur de prelio, Ex recentioribus Rupertus, At vero Chris-
 tus

Li. 2. contra he-
 re. Heresi. 55.

li. 4. Ca. 14.

Li. 5. de Tri-
 nita. ca. 12.

stus

Ius rex Salem, id est pacis, rex inquam idemque pontifex ma-
 gnus illorum talium hominum diebus natus, sacer-
 dotio suo functus est secundum ordinem Melchise-
 dech, protulit enim panem & vinum dicens, hoc est
 corpus meum hic est sanguis meus. Et sic obtulit semetip-
 sum pro fidei Abraham verum sacrificium. Ac ne iudeo-
 rum, quoque testimonia deesse putentur. Ante quingen-
 tos annos scripsit Rabi Samuel ad Isaac in hæc ver-
 ba. Secundum quod David dicit de eo Christum intelli-
 git, ipse est ille cuius sacerdotium in æternum erit secundum
 ordinem Melchisedech, qui fuit rex & sacerdos Dei altissi-
 mi ante Aaron. Et attende domine mi, quanta sit differen-
 tia inter sacerdotium Aaron, & domini iusti illius. Dixit do-
 minus domino meo tu es sacerdos in æternum. Sacrifici-
 um Aaron fuerunt carnes, & sacrificium istius iusti domini fu-
 it panis & vinum, quod est secundum ordinem Melchise-
 dech. In quibus verbis deus per prophetam manifeste ostē-
 dit, quod sacrificiū finiretur quando inciperet istud sacrificiū
 in æternum, & ordinatio sacrificandi secundum ordinem
 Aaron ex toto cessaret, quando inciperet sacrificium in pa-
 ne & vino æternaliter duraturum. Malachia quoque locum
 quem adduximus de hoc sacrificio interpretatur, præter an-
 tiquissimum Ireneum Augustinus his verbis. Hæc quippe
 Ecclesia est Israel secundum spiritum à quo distinguitur il-
 le Israel secundum carnem qui seruiebat in umbris sacrifi-
 ciorum, quibus significabatur singulare sacrificium quod
 nunc offert Israel secundum spiritum, cui dictum atque præ-
 dictum est. Audi populus meus, & loquar tibi Israel & tes-
 tificabor

Cap. 19.

Contra aduer-
 sarium legis
 & prophetar
 Li. 1 Ca 20.

Hh

stificabor

stificabor tibi, & cætera quæ iam supra commemorauimus. De
huius enim domo, non accipit vitulos, neque de gregibus eius
hircos iste imolat Deo sacrificium laudis, non secundum
ordinem Aaron sed secundum ordinem Melchisedech. De
eo enim dictum est. Iurauit dominus & non poenitebit eum,
tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchise-
dech. Nouerunt qui legunt quid protulerit Melchisedech
quando benedixit Abraham, & si iam sunt participes eius
vident tale sacrificium nunc offerri Deo, toto orbe terrarum.
Dei autem iuratio, incredulorum est increpatio, & quod
Deum non poenitebit, significatio est, quia hoc sacerdotium
non mutabit. Mutauit quippe sacerdotium secundum or-
dinem Aaron. Vnde alius propheta dicit ad eum qui car-
naliter est Israel. Non est mihi voluntas in vobis dicit do-
minus omnipotens, & hostiam non accipiam de manibus
vestris. Ecce quod est secundum ordinem Aarón. Cur autem hoc acci-
piat, addit & dicit, quia ab ortu solis ad occasum glorifica-
tum est nomen meum in gentibus, & in omni loco incensum
offertur nomini meo, & hostia pura. Ecce quod est secun-
dum ordinem Melchisedech. Eusebius. Hæc omnia quæ ab
inicio diuinitus prædicta sunt in presenti tempore per Euā-
gelicam saluatoris nostri doctrinam, ab omnibus gentibus
celebrantur, propheticae voci testimonium afferente verita-
te, per quam vocem Deus Mosaicis reiectis sacrificiis
quod futurum erat, nostrum ipsorum institutum nunciat
dicens. Quoniam ab ortu solis usque ad occasum nomen me-
um glorificatum est in gentibus, & in omni loco incensum
offertur nomini meo, & hostia munda. Sacrificamus igitur
Deo

Li. i. demon-
stratio. euan.
capi. 10.

Deo altissimo sacrificium laudis, sacrificamus Deo plenū,
 & odorem afferens, & sacrosanctum sacrificium, sacrificamus
 nouo more secundum nouum testamentum hostiam
 mundam, Ac paulo post, Sacrificamus & incendimus alia
 quæ ab ipso tradita sunt mysteria celebrantes, & gratias
 Deo pro salute nostra agentes. Ioannes quoque Chrysostomus
 hunc ipsum Malachiae locum adferens, vides quam
 luculentum quamque dilucide mysticam interpretatus est
 mensam quæ est incruenta hostia, ac paulo post, vides ut
 vbi cumque concessum est angelicum illud sacrificium inla-
 rescere, vides nullis finibus circumscriptū, neque altare neque
 canticum, in omni loco thymiamata offertur nomini meo.
 Est igitur hostia pura prima quidem mystica mensa coele-
 ste summeque venerandum sacrificium. Remigius Aldisio-
 dorensis Episcopus ante septingentos prope annos locum
 hunc explicans, Mundam oblationem esse dixit sacrificiū,
 quod nunc frequentat Ecclesia. Rupertus similiter eum lo-
 cum enarrans, Et offerunt inquit nomini meo oblationem
 mundam, oblationem panis & vini, sacramentum corpo-
 ris & sanguinis redemptoris sui. Hæc oblatio sic est munda
 ut exterior nullum habeat cruoris horrorem, & interior
 siue inuisibiliter mundet cruentam omnis peccati pollu-
 tionem. Itaque in gentibus talem oblationem offerentibus ma-
 gnum est nomen meum, &c. Rabi Samuel ad Isaac scribens
 ca. xx: Timeo domine mihi quod Deus elongauit nos à se &
 sacrificium nostrum, sed & acceptauit sacrificium gentium
 sicut ipse dicit per os Malachiae propheta. Non est mihi
 H h ij voluntas

In Malachiā.

voluntas in vobis dicit Deus neq; recipiā sacrificium ve-
strum. Quoniam ab ortu solis vsq; ad occasum eius mag-
num est nomen meum in gentibus, quæ offerunt nomini
meo sacrificium mundum. Ergo apud Deum sacrificium
gentium est mundius quam sacrificium nostrum. Et insup
quia Deus priuauit nos omni sacrificio, & mundo sacrifi-
cio, vt alios doceret Christianos, vt ipsi vitarent nos vt nō
contaminarentur, sic nos vitauimus gentes omni tempo-
re quo sacrificium nostrum fuit mundum apud Deum &
acceptum. Sed quid opus est omnium ea de re sententias
adferre, cum veterum scriptorum plenæ sint omnes pagine
In sacrosancto Niceno concilio simul & in Ephesino, quæ
non minoris authoritatis habita sunt quam ipsa Euange-
lia, fieri sacrificij huius mentionem legimus. In illo enim
hæc verba reperiuntur, Peruenit ad sanctū conciliū, qđ
in locis quibusdam & ciuitatibus presbyteris sacramenta
diaconi porrigant. Hoc neq; regula, neq; consuetudo tradi-
dit, vt n̄ qui offerendi sacrificij non habent potestatem, n̄s
qui offerunt corpus Christi porrigant. Ex Ephesino vero
scribunt ad Nestorium patres concilij annunciantes enim
sicut secundum carnem mortem vnigeniti filij Dei id est
Iesu Christi & resurrectionem eius & in cœlos ascensionē
pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesijs sa-
crificij seruitutem, sic etiam ad mysticas benedictiones ac-
cedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis & pre-
ciosi sanguinis Christi, omnium nostrum redemptoris, effe-
cti. Fuerunt Augustini temporibus, qui non putarent exter-
na Deo sacrificia offerenda. Centum annis post fuerunt he-
retici

retici qui sacrificium hoc corporis & sanguinis Christi, qd' in Ecclesia celebratur, soli patri imolandum existimarent. Quorum sententiam ad Monimum scribens grauius Fulgentius confutauit. Ante quadringentos vero annos, fuerunt quēadmodum antea meminimus, Henriciani, & Petrobrusiani, qui & veritatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia negarent, & missam nihil esse, nec celebrari debere contenderent. Contra quos quæ scripta sunt à Petro Abbate Cluniacensi, viro & eruditiorē & vitæ sanctimonia præstanti, quoniam digna sunt que legantur ab omnibus, visum est paulò altius repetita inferere, loquens enim de sacrificio in cruce peracto. Hoc est inquit nostrum sacrificium, hoc legis Euangelicæ, hoc noui testamenti, hoc noui populi holocaustum, quod tunc semel in cruce, à Dei & hominis filio Deo oblatum est, & quod semper in altari ab ipsius populo offerendum, ab eodem præceptum & institutum est. Non enim aliud tunc oblatum aliud nunc offertur, sed quod vt dictum est semel Christus obtulit, hoc semper Ecclesiæ suæ offerendum reliquit. Et quia iam expeditior via se præbuit per quam liberior sermo ad ostendendum & confutandum stultissimum errorem decurrat. Audite, nō me sed dominum, non christianum sed Christum, non hominem tantum sed Deum, audite eum quem qui non audierit exterminabitur de populo suo. Dic domine Iesu, Deus noster, saluator noster, sacerdos noster, hostia nostra, dic, responde aduersarijs testamenti tui, qui volunt rescindere qd' statuisti, eradicare quod plantaisti, destruere quod constituisti. Dic, forsitan acquiescent tibi, qui Ecclesiæ tuæ resistunt.

De utero. 19

Hh iij vere-

Ioannis. 10.

Verebuntur faciem tuam, qui tuis irreuerenter obuiant, & si oues tuæ sunt, Vocem tuam audient. Ignosce & mihi presumptuose interroganti, sed tamen pro Ecclesia tua, columna tua, sponsa tua, quam isti violare conantur zelanti. Plañe isti redemptorem te negant, qui precium redemptionis humanæ quod nobis & pro nobis dedisti, corpus dico tuum redemptis auferre cõtendunt. Volunt rursus vincere à te olim solutum nodum captiuitatis, dum largitorem respuunt libertatis. Dic ergo domino testator noui & æterni testamenti, vtrum testamētum hoc vnus diei sicut isti dicunt esse volueris, an potius æternum esse decreueris. Audiant isti non me sed te, vt cõuertant non ad me, sed ad te. Quid ergo? In cœna vltima quam cum discipulis tuis Vetus pascha nouo commutans cœlebraſti, ac tepisti panem, gratias

Matthæi. 26.

Luce. 22.

egisti, fregisti, dedisti discipulis tuis. Sed quid dixisti? Accipite hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur. Et quod addidisti? hoc facite in meam commemorationem. Similiter & calicem postquam cœnasti dicens. Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Audistis? Nolite fieri sicut

psal. 113.

Matthæi. 17.

mulachra quæ oculos habent & non vident, aures habent & non audiunt. Auditis hoc non à quolibet doctore, sed ab illo de quo pater clamans præcipit, ipsum audite. Auditis eum dantem corpus, sed quod corpus? Sunt enim corpora cœlestia & terrestria, & quicquid visui, auditui, olfactui, gustui, tactui hic subiacet corpus est, vnde ne quis putaret, animalis cuiuslibet, aut hominis cuiuslibet hoc esse corpus, ad excludendum omne aliud sensibile vel insensibile corpus

pus

pus, postquam dixit accipite hoc est corpus, adiunxit meum
 Suum ergo non alterius corpus discipulis dedit. Rursum,
 cui cogitatio occulta subreperet. Potuisset creare in manibus
 corpus quod suum quidem esset, sed tamen quod ipse
 erat non esset, addidit, quod pro vobis tradetur. Ac si dice-
 ret. Nolite dubitare, nolite hoc vel illud vobis fingere, no-
 lite aliud, & aliud cogitare, quia hoc est corpus non alterum
 non alterius sed meum, non permutatum vel nouiter crea-
 tum, sed quod pro vobis tradetur, pro vobis crucifigetur,
 pro vobis morietur. Sic & de calice. Hic est ait sanguis. Non
 bouis aut arietis, non agni aut cuiuslibet hominis, sed meus,
 non alius vel noua creatione productus, sed qui pro vobis
 fundetur, flagellis prouocatus, clauis extortus, lancea ex-
 cussus. Quid ad demonstrandam veritatem corporis & sa-
 guinis domini dici potuit, clarius, lucidius, manifestius? Nonne
 & longe ante passionem, commendans magnificum & sa-
 lutare sacramentum discipulis & Iudeis saepe dicebat. Nisi Ioan. 6.
 manducaueritis carnem filii hominis & biberitis eius san-
 guinem, non habebitis vitam in vobis. Et panis quem ego
 dabo caro mea est, Et caro mea verè est cibus, & sanguis
 meus verè est potus. Hoc quare? Ut dum nomine corporis
 circa diuersa corpora cogitando vagaris, audito carnis no-
 mine, ab innumera corporum multiplicitate reuoceris. Rur-
 sum audito nomine filii hominis, non alterius alicuius car-
 nem existimes, nisi illius qui cum esset Dei filius, singulari
 gratia, solitaria operatione factus est hominis filius. Unde quae
 tenacissimè recolendum, quia vnicè amplectendum est,
 tantum tantae misericordiae opus, tacito saepe nomine filii
 Dei

Dei quod pro se est, nomen filij hominis frequentat, quod
 pro nobis est. Idcirco vocati carne, ne quodlibet et corpus
 putetur. Idcirco filij hominis, ne alterius quam sua existi-
 metur, ac paginis aliquot interiectis, quibus trāsubstantiati-
 onē probat, quod panis in carnem, vinum cōmutetur in s̄a-
 guinē, postquā de iugi quoq; sacrificio, multa præclara di-
 xerat, de iteratione illius n̄s verbis vtiť. Iam illud quod nō
 modo ab incredulis opponitur, sed & à fidelibus quæritur,
 cur hoc sacrificium toties iteratur, cum Christus semel in
 cruce oblat⁹ ad tolēda totius mūdi peccata sufficiat; maxi-
 me cū non hic aliud, et ibi aliud, sed hic et ibi idē prorsus sa-
 crificiū, hoc est idem Christus offerat, videndū est. Si enim
 illud in cruce sufficit, superfluum hoc in altari videtur. Sed
 non est superfluū, quia certa de causa, a dei filio qui ē iuxta
 Apostolum dei sapientia factum & traditum est, quæ sapiē-
 tia quia sūme ratiōabilis, imo totius rationis fons & per-
 fectio est, nihil agere, nihil iubere irrationabiliter potuit.
 Vnde cum dixit, cum hoc sacramentum suis tradidit, non
 absq; certa ratione vt certum est fecit, quæ sola omnibus ra-
 tio satisfacit quicumq; Christū huius sacramenti. authore
 deum & dei esse sapientiam credunt. Placuit tamen largi-
 tori tanti muneris. causam reddere, tantæ largitionis, quā
 causam dando ipsum sacramentū aperuit. Nam postquā
 dixit hoc facite, statim addidit in meā cōmemorationem.
 Hæc est ergo causa sacramenti cōmemoratio Christi. No-
 uerat saluator quid factur⁹ erat propter hominē, noue-
 rat singulare opus quod gesserat induendo hominē, no-
 uerat stupendū quod gesturus erat moriendo propter ho-
 minem

I. Corinth. I.

hominem sciebat hoc se opere saluaturum hominem, sed
 absque huius operis dilectione, nullum saluari posse homi-
 nē. Sciebat quia humanitatis & mortis suæ opus, sicut su-
 per omnia opera sua summe celebratur, sic mortalibus qui-
 bus fiebat summe erat cōmendandū. Cōmēdādā erat, vt po-
 te cuius caro pro illis torquebat, cuius anima pro ipsis tri-
 stabat Cui⁹ nouissime mors illorū vitę ministrabat. Hoc
 certē solemniter comendandum erat, vt Christus diligere-
 tur, dilectus haberetur, habitus nunquam perderetur. Sed
 hæc eius dilectio, ab hominibus seruari non poterat me-
 moria pereunte. nec fugax memoria, diu retineri valebat,
 nisi signo congrue apparente. Ne igitur a corde fugeret qđ
 maxime cordi inesse oportebat, signo rei congruente velu-
 ti fune insolubili, colligata est cordi memoria, qua fortiter
 vinciente, semper redemptus, redemptoris præcium cogita-
 ret, Indeque redemptori agens gracias, fide quæ per dilectio-
 nem operatur, nequaquam se ingrātū tantæ gracie demō-
 straret, Et posset quidē mentibus humanis huius rei vtcūq;
 absq; signo visibili inesse memoria, sicut multarum rerum
 tam diuinarum quam humanarum recordacio, fama, lecti-
 one, doctrina, in eis aut gignitur, aut cōseruat, sed quia iux-
 ta quendam. Segnius irritant animos demissa per aurem.
 Quam quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & res tanta erat,
 vt ad eam cogitandam, amandam, amplectendam non se-
 gniter sed insigniter humani animi mouendi essent, dignū
 & iustum fuit, vt humanitatis & mortis Christi memoria
 non tantum auditu per aures, sed etiam visu per oculos iu-
 uaret. Ea de causa signum hoc à Christo propositū est, qđ
 Ii ita signum

ita signum est vt sit tamen idem quod signat. Hoc autem
cōtra veteris sacrificij multiplicitatem, quæ in nullo erat
idem quod signabat, propter hoc, quod illud sacrificiū erat
& istud sacrificium est, & illud Deo offerebatur & istud ei-
dem deo offertur, Signabat verò (addo illud) hoc nostrū
nostri temporis sacrificiū, sed nō erat hoc quod istud, quia
illud vmbra hoc corpus, illud figura hoc veritas, illud de
cadaueribus & cruore animalium hoc de corpore & san-
guine filij Dei. Idcirco nō erat idē quod signabat, sed istud
nostri sacrificij signum, nō aliud sed ipsum est quod signat
Ita verò est idem quod signat, vt quantū ad corpus, idest
ad veritatem carnis & sanguinis Christi pertinet sit idem
quod signat. Neq; enim ibi Christus vt olim dolorem aut
mortem patitur, cum tamen imolari dicatur. Dicitur autē
imolari, cum licet inuiolabiliter in altari frangitur, diuidit̃
comeditur, cum ihs & quibusdam alijs signis, inquantū fie-
ri potest, mors domini maximē representatur. Vndē sicut
dixi, quantum ad veritatem corporis & sanguinis Christi
pertinet est idem quod signat, quam tamē maximē signat,
maximē autem dixi, quia hoc apertissime Apostolus dicit
in versu quem supra commemoravi. Quotiescunq; ait mē-
ducabitis panem hunc & calicem bibetis mortem domini
anunciabitis. Quare hoc? Quare non similiter o Aposto-
le Dei dixisti incarnationem domini, natiuitatem domini,
circumcisionem domini, baptismum domini, vel quod ma-
gis videretur resurrectionem domini, ascensionem domini.
Quare dixisti mortem domini? quare illa quæ gloriosa vi-
dentur dimisisti, & quod erat ignominiosius elegisti? vt in-
quit

1. Corinth. II.

quit

quit ostenderem in morte dñi singulariter cōstare salutem
mūdi vt ostēderē istud opus eius preponderare omnibus
operibus eius, vt ostenderem tormento illo requiem, igno-
minia illa gloriam, morte illa mortuis redditam vitam. Ita
plane & iuxta Apostolum quando manducatur panis do-
mini, hoc est corpus domini, quando bibitur calix domini,
id est sanguis domini annunciat, hoc est representatur
mors domini, quæ passa est in cruce, non alia, sed eadē quæ
est presens caro domini, qua fusus est non alius, sed idem
qui sumitur sanguis domini. Quod cum sit, ad hoc utiq;
fit vt mens longē vehementius excitata corporis domi-
ni susceptione quam posset excitari verbi domini admo-
nitione, in amorem eius quem non tantum audit, sed etiam
videt & suscipit inardescat, & videns verbum carnem fac-
tum vt habitaret in nobis, habitans etiam corporaliter &
in se obliuisci iam nullatenus posset, quem fide credit, amo-
re amplectitur, manu contrectat, ore suscipit, quem quon-
dam pro se mortuum, ipsa susceptione recollens, & morte
illa vitam sibi paratam agnoscens, à mortis operibus absti-
neat, & sic eidem Christo domino suo immortaliter iam vi-
uenti in sempiternum conuiuat. Hoc igitur Ecclesiæ sacra-
mentum, quoniam sic assidua sui representatione, memo-
riam innouat, fidem auget, spem roborat, charitatem con-
firmat, non superfluum, sed valdè necessarium est. Ea pro-
pter vt dictum est, dominus hoc in sui commemorationē
fieri iussit, ea de causa, mortem domini isto sacramento de-
nunciari Apostol⁹ docuit, vt Christi et mortis eius memo-
ria auelli de cordibus humanis, nulla mundi inquietudine

Iod. x

I n nulla

nulla temporum prolixitate valeret. Quæ memoria amor
 rem excitans, de animi recessibus mala omnia effugaret,
 virtutibus vniuersa replet, sicq; quotidie per hoc sacramē
 tum innouans redemptionem, quotidianam penitentibus
 peccatorum gigneret remissionem. Soluit quidem & ple
 nē tollit peccata mūdi, agnus dei in cruce. immolatus, nec
 tamen idcirco vt dixi superfluous est in altari oblatus. Et vt
 in te ipso, à te ipso hoc discas, aduerte quicumq; hæc legis,
 teq; ipsum interroga, Quando magis mouearis (si tamē qd'
 profiteris firmiter credis) Vtrū quando dicitur, Christus o
 lim inter homines apparuit, an quando dicit' Christus nūc
 inter homines conuersatur? quando dicitur, olim in cruce
 pependit, an quando dicitur, nunc in altari offertur? Vtrū
 inquā te magis moueat, & ad admirādū, & amandū atten
 dat, eius prædicata absentia, an demonstrata præsentia? Sed
 scio, quia non diffiteris quod verū est, magis humana cor
 da moueri præsentibus quā absentibus rebus, mouetur igit'
 magis ad præsentē quam ad absentē, mouet' magis ad vi
 sum, quā ad auditū Christum, mouet' ad admirandū, mo
 uetur ad amandū, quo amore amanti generat' remissio pec
 catorū. Cui quantus erga Christū amor est, tanta est & in
 dulgētia, ipso dōnio attestāte, qui de peccatrice Maria sic
 ait. Dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multū
 Et cū recte scriptum sit, Charitas operit multitudinē pec
 catorum. Quantam multitudinem peccatorū operit char
 itas in Christo, si tantum operit charitas in proximo? Nō
 est ergo vt dictum est superfluum Christi corporis & san
 guinis sacramentum, quo viuatioꝝ memoria excitatur quo
 feruen

Luce. 7.
 1 Petri. 4.

7. Cui quantus erga Christū amor est, tanta est & in
 4. dulgētia, ipso dōnio attestāte, qui de peccatrice Maria sic
 ait. Dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multū
 Et cū recte scriptum sit, Charitas operit multitudinē pec
 catorum. Quantam multitudinem peccatorū operit char
 itas in Christo, si tantum operit charitas in proximo? Nō
 est ergo vt dictum est superfluum Christi corporis & san
 guinis sacramentum, quo viuatioꝝ memoria excitatur quo
 feruen

feruentior dilectio prouocatur, quo plenior peccatorū remissio comparatur. Non est superfluum, quia non tantum perit quod deus est, sed etiā perit quod homo est, nobiscū est usq; ad consumationem seculi, Non est superfluū, quia qui per corpus suum redemit nos, per idem corpus suū reficit nos, vt redempti per corpus eius, & reflecti corpore eius nutriamur & pascamur humanitate eius, donec faciemur deitate & gloria eius, Hactenus Petrus Cluniacensis, Quid autem dici potuit magis pie, magis religiose, magis etiam disertæ, vel ad rationem huius sacramenti & sacrificij explicandam, vel ad inmensum illud redemptionis nostrę beneficium illustrandū, vel ad mentes hominū amore tā benefici redēptoris inflamādas, quam quod ab hoc venerabili patre spiritu dei pleno dictum est: ex cuius nos libello propterea tam multa describenda, atq; huic loco inserēda curauimus, vt quæ fuerit Ecclesiæ fides de hoc sacramento ante quadringentos annos, planum omnibus fieret, Simul intelligi posset, quam impudens cōmentū sit eorum, qui quadringentis nris & amplius annis extinctam Euangelij lucem in Ecclesia Dei Christiq; beneficia ōnia obscurata esse, literarum monumentis prodere veriti non sunt, Cum si vnquam antea, illo tempore vel maxime, clara aperta, testataq; fuerint omnibus, quemadmodū ex eorum scriptis videre licet, qui vixerunt illo seculo, quod ferax doctissimorū hominū fuisse constat. Nam intra centum annorū spaciū tulit ætas, illa viros insignes Anselmū & Lanfrancum Canthuarienses Archiepiscopos, Gruimū dum Episcopum Auerlanum, Algerum prębiterū, & Pe-

trum Abbatem in monasterio Cluniacensi, Bernardū Clauvalensem, Thugonē de sctō Victore Petrū Iōbardū & alios nōnullos non doctrina magis, quam vitæ sanctitate claros & illustres. At qui horum omniū, & cum ea quæ præcessit quæ fuit ab ipsis Apostolis & eorum successoribus, & cum ea que sequuta est Ecclesia, vsq; ad hæc nostra tempora, cum de rebus alijs omnibus, tum de iugi hoc sacrificio mirus concentus, & incredibilis quædam est consensio. Nā quod Arnobio, Cypriano Augustino, Fulgentio in Africa, idem visum fuit Ireneo, Remigio adisiodorensi, & Petro Cluniacensi in Gallia, idem patribus in sacrosanctis Niceno & Ephesino concilijs ex toto orbe Christiano congregatis, idem Ambrosio in Italia, Chrysostomo in Tracia Teophilacto in Mesia, Hieronymo & Ioanni Damasceno in Syria, Cyrillo in Aegypto, Eusebio in Palestina, Lantfranco in Anglia, Epiphanio in Cipro, Amalario & Ruperto Tuiciensi in Germania, Adalberto Gnezneñ Archiepiscopo, & Stanislao Cracouiensi Episcopo, qui nostræ gentis Apostoli fuerunt in Polonia, qui Euangelium sanguine suo signatum nobis reliquerunt, Quod ergo isti omnes & qui eos vsq; ad hæc nostra tempora sequuti sunt vnanimiter senserunt, prædicauerunt, literis etiam consignauerunt, atq; ad nos transmiserūt, vicissim à nobis ad posteros nostros transmittendum, isti inquam omnes, in tam diuersis orbis regionibus cōmorati, tāto & locorū & seculorū interuallo disiuncti quod nos tanto consensu docuerunt, non hominum hanc magis quam Dei per os Ecclesiæ suæ loquentis, doctrinam existimare debemus. Quo minus ferendus ē inflatus

1. Regnū. 17.

1. Timoth. 3.

1001

11

12

inflatus

inflatus ille sensu carnis suæ, qui nihil morari se scribit, quid
 tanto consensu loquantur vetusti scriptores, scilicet tu ille es
 incircumcissus Philisteus qui exprobrare audes aciei Dei vi-
 uentis: qui Ecclesiam vniuersam, quæ columna est & firma-
 mentum veritatis, erroris arguere, qui grauissimum etiam *Esaie. 14.*
 Idololatriæ crimen illi impingere non vereris. Sed qua a-
 lia ratione agnosci posset illius minister qui dixit, In cælum
 conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum ascen-
 dam super altitudinem nubium, & ero similis altissimo.
 Qui postea ad infernum detractus est in profundum laci.
 Nisi quod impius hic non vult esse similis altissimo, sed vult
 esse supra altissimum. Altissimus enim promisit se missurum
 spiritum suum qui doceret Ecclesiam suam & cum ea mane-
 ret in æternum & iste nescio quis sathanista, audet altissi-
 mum arguere mendacem, dum tot sæculis Ecclesiam spiritu
 Dei destitutam, ac in idololatria versatam esse impuden-
 ter asserit. Percurre Ecclesiam totius orbis vniuersam, Ita-
 liam, Hispaniam, Galliam, Germaniam, Poloniam, Vnga-
 riam, Bohemiam, insulas in mari oceano, Angliam, Scotiam,
 Hiberniam, Suetiam, Noruegiam, deinde quæ sunt mediter-
 ranei maris, Siciliam, Cretam, Cyprum, Rhodum, Sardiniam
 Corsicam, Adde Grecos, Ruthenos, Moschos, tametsi iam
 schismaticos, adde quotquid in Syria & Armenia Christi
 nomen profitentur, adde postremo numerosissimos Indie
 populos, toto prope modum orbe à nobis disiunctos, in omni-
 bus istis regnis & prouinciis præterquam si qui alicubi, se vi-
 ginti istis annis à Christo & ab eius corpore segregauerunt,
 iuge hoc sacrificium corporis & sanguinis Christi, & nunc sa-
 cerdos

cerdotes celebrare, & ex quo tēpore omēs isti populi Chri-
stum cognouerunt, nuncq; celebrare intermisſe reperies, qđ
à Christo vt diximus institutū ab eius Apostolis, per longā
sacerdotum & Episcoporum ſucceſſionem, per manuſ tra-
ditum, & obſeruatū in Ecclesia fuit ad hāc vſq; tēpora, &
non prius intermitteretur, quam finis mūdi aduenerit, Et hu-
ic totius orbis Chriſtiani conſenſui, vnus alicuius hominis
fanatici, nihil ſibi nō arrogātis, omnia ſanctis patribus detra-
hentis, omnem omniū conciliorū authoritatem eleuantis
ſenſū āteponendū: O Chriſte qui es via noſtra, veritas nra
vita noſtra pri⁹ fortunas nras omēs, prius vitā noſtrā, pri⁹
ōnia quæ ſūt in hoc ſeculo mortalibus chariſſima nobis eri-
pe, quā in hanc nos mentē impelli paciariſ, Nullum eſt tā-
tum diſcrimen, quod non alacriter ſubire, nulla tanta diffi-
cultas, quā non conſtanter perferre, nullū tantum certamē
cui non intrepide nos prius offerre ſumus, & eſſe parati de-
bemus, etiam ſi eundem illum guſtare nos calicem oport-
teat, quem tu pro nobis amariffimum bibere dignatus es,
te vires ſuppeditante non modo non fugiendū nobis, Ve-
rum etiam expetendū eſſe putamus, prius quā id faciamus
quod nos impij iſti facere iubent, vt te redemptorem nege-
mus, vt redemptionis noſtre præcium ſacro ſancti corporis
& ſanguinis tui, iūge ſacrificium, per ſathanā & miniſtros
eius auferri nobis paciamur. Verum quod ſæpe monui-
mus, nihil eſt hoc virulento, ſerpente callidius, Nam verbo
quidem ille redemptionis noſtræ præcium auferre ſe negat,
quin illud potius prædicari velle ſimulat, cū tamen re ipſa,
nihil agat aliud, neq; alia in re curas ſuas & cogitationes
conſu-

consumat omnes, quam ut omnem tanti beneficii memoriam, sempiterna quadam obliuione prorsus obruat. Contendere quidem primum illud modo videtur, ut ne sit exter-
 num vllum sacrificium, scriptum est enim vna oblatione
 consumauit in aeternum sanctificatos. Verum posteaquam
 hoc obtinuerit, serpet e uestigio longius, simul & praedicati-
 onem externam abolendam esse docebit, Scriptum est enim
 in eadem Epistola, & ex propheta citatum, Non docebit
 vnusquisque proximum suum, & vnusquisque fratrem suum,
 dicens, cognosce dominum, quonia omnes scient me, a mi-
 nore usque ad maiorem. Sed fanatici tibi videntur, qui per
 hunc scripturae locum externum verbi ministerium abole-
 re conantur: atqui eadem hoc autoritate qua tu faci-
 unt, & aequae tu fanaticus videri debes, qui per ea quae &
 in hoc & in proxime insequenti capite scripta sunt, & sacer-
 dotium, & sacrificium externum abrogare niteris, unde occa-
 sionem isti sumptulerunt, idem de externa quam vos in Eccle-
 sia solam esse vultis praedicatione sentiendi. Qui magis au-
 tem vobis vestro, quam illis quos merito fanaticos vocatis
 suo iudicio scripturas interpretari licebit? Estis autem utriusque
 fanatici, qui vos a Christo & ab eius corpore Ecclesia segre-
 gatis, atque ideo tanta errorum caligine oppressi estis. Verum
 est enim, quod ut diceretis dum fanaticos istos insectaris, ip-
 sa abs te inuito Veritas extorsit, sane intelligentiae lucem Eccle-
 siae promitti, ac recte ad mones, peculiariter id notandum
 esse. Non est enim extra illam sanae intelligentiae scripturarum
 lux, cui promissus & missus est spiritus sanctus, a qua cum
 vltro ipse te praecideris, mirandum non est si sanae intelligen-

Hebre. 9.

Hebreo. 8.
Hier. 31.Li I contra
aduersarium le-
gis & Proph-
etarum Ca. 18.

tia lux à te recessit. Scit sathanas quemadmodū ab Augu-
stino quoq; scriptum legimus, externū sacrificium deo de-
beri, atq; hoc vno signo diuinam seruitutē ab humanis ob-
sequiis discernit. Nam obsequia cetera, quæ diuinitati de-
bentur, ausi sunt sibi etiā superbix fastu homines arrogare,
rarissimi autem commemorantur, qui sibi vt sacrificia-
retur cū regia potestate possent ausi fuerint imperare, qui-
cumq; tamen ausi sunt per hoc se deos haberi voluerunt.
Quamobrē, vt ne quod esset discrimen inter diuinā Maie-
statem, & inter mundi principes, vt nullus peculiaris illi
cultus tribueretur, hoc summo studio contendit & elabo-
rat, vt externum tollat sacrificiū quo nulla vnquā ætas ab
orbe condito caruit, etiamsi nunc apud plures, nunc apud
pauciores vsus eius fuerit, quo sic tandem dicat impius, di-
cat insipiens in corde suo non est Deus. Hic est scopus ad
quem tendit sathanas, cuius si nouam hanc doctrinam de
externo sacrificio abrogando, quod pro sua misericordia p-
cul Deus auertere dignabitur, mundus exaudiat, faciet, qd
nunquam fecerat, & more captiuati illius populi, sedebit
absq; lege, absq; rege, absq; sacerdotio, absq; Ephoth &
Theraphin, cumq; Deo sacrificare cessauerit, & ipse Dei es-
se cessabit. Erit ijs temporibus gratia, quod nunquam fuit,
nec tempore iræ, vt Christianis Deo sacrificare cessantibus
cultus qui semper in mundo fuerat, omnino de mundo pe-
reat, & qui Deum ritu suo colens, Deo subditus esse proba-
tur, cultum eius abiiciens absq; aliquo Deo prorsus esse vi-
deatur. Cum itaq; detectæ iam sint sathanæ fraudes, cum
quorsum tendat serpens hic astutus planum & manifestū
factum

Osce. 8.

factum sit, neq; enim aliud illi propositum est externo sa-
 crificio abolendo, quàm vt redemptorem, vt redemptiõis
 nostræ præcium auferat, deniq; vt nos sine Deo esse faciat,
 viriliter illius conatibus resistamus, ac quantò magis ille
 cultum hunc Deo debitum, & ab ipso Deo institutum op-
 pugnare fuerit adortus, tantò nos eum maiore pietate fre-
 quentemus, tantò crebrius iuge sacrificium hoc per quod
 reconciliationem in cruce factam, & peccatorum nostro-
 rum remissionem ibidem nobis obtentam, in nos transfer-
 re conamur, in Ecclesia celebremus, neq; moueat quemq;
 quod non ea lingua peragatur, quæ ab omnibus intelli-
 gipossit. Iam enim antea satis docuisse videmur, nò in eo quã-
 rum intelligamus, sed in eo quam pie deum colamus salu-
 tem nostrã positam esse. An existimandũ est, intellexisse pu-
 eros Hebreorum quid agerent, cum in templo clamarent
 Osanna filio David Atqui à deo non fuit hæc eorũ quãlibet Mat .21.
 imperitorum pietas ingrata Christo, adeo nò aspernatus
 est non intelligentium laudẽ, vt cũ principes sacerdotũ &
 scribæ indignati dixissent, audis quid isti dicunt? nò obscu-
 re tulerit se laude eorum delectari, ac iã pridẽ à Propheta
 fuisse prædictum admonuerit. Ex ore infantium & lacten-
 tium perfecisti laudẽ. Qui vel solus scripturæ locus docere
 nos potest, nò qd' ab eorũ supercilio proficiscit' q' sibi nihil
 nò arrogant, sed infantũ & lactentiũ laudẽ gratã esse deo.
 Iam verò, quotusquisq; fuit in populo Isra'el qui quid sibi
 vellent ritus, ceremoniæ, sacrificia veteris legis, perspectũ
 habere? Certe præter sacerdotes scribas & phariseos vix
 millesimus, quisq; quid ea sibi vellẽt assequabat', vt nò te-

psalmò. 8:

ioannis. 8:

Kk ij

mere

mission

mere dictum fuerit à phariseis. Turba hæc quæ nō nouit legem maledicti sunt. Et tamen ex hac turba quæ legem ignorare visa est, non ex sapientibus secundum carnem, elegit Christus, per quos Euangelij sui luce mundū illustraret, Cum interea qui de verbo dei, de scripturarum, de legis peritiā tantopere gloriabantur & sibi solis earum intelligentiā arrogabant, sibi cum sua arogātia relictī filij gehennæ facti sint, non sciscitabant curiosē qui fuerant è turba, quid in sacrificijs istis fieret, illud scire cōtenti erant venturū aliquādo mediatorem, per quē salutem ipsis consequi liceret, illū expectabant, illum colī, & adumbrari sacrificijs istis per-suasum habebant. In cæteris omnibus maiorum suorū hoc est eorum ex quorū ore, legem requirere iussī fuerant, fidē sequebantur, in qua non pauciores proculdubio ex imperita multitudo & simplici plebecula quā ex illis quid diuine legis præ cæteris esse periti videbant salui facti sunt. Nō alia ratio existimanda est eorū qui Christum sequuti sunt, etiam si non omnia vulgus intelligat quæ geruntur in hoc altaris sacrificio, saltem nouerit IESVM Christum & hūc crucifixum, atq; illud sacrificiū quo semetipsum in cruce Christus obtulit hostiā Deo in odorem suauitatis, in altari representari intelligat, tā facile ac facilius etiam in hac sua simplici fide saluari poterit, quā qui anxie disputant, utrū ea iustitia qua Christus ipse iustus est, an ea quam nobiscū cōmunicat, & suo modo nostrā facit nobis eam imputans, an quæ est Ecclesiæ sana doctrina, ea quæ Christi merito nobis cōmunicata, nobis inheret, iusti efficiamur. Quāobrem rectē populum institutum fuisse videmus à maioribus nostris

Malachie 2.

nostris, cum Eucharistiam sacerdos eleuat, quod est sacri-
 ficij signum, nam & in lege quicumq; sacrificabantur, ele-
 uari consueuisse docemur ex Leuitico, vt in genua procidē *Leuitici 23.*
 tes, Christum in Eucharistia presentē adorēt, simul in me-
 moriam redeant illius sacrificij quo ille in crucē sublatus
 se pro nobis hostiam obtulit Deo. Recogitent etiam secū,
 quam acerbos cruciatus, quā ignominiosam mortē susti-
 nuit, quodq; ihs illius tam grauib; supplicijs, non nisi pecca-
 ta nostra causam dederūt. Quare iustū de cōmissis illis do-
 lorem cōcipiant, atq; modis omnibus ea sibi odio esse seq;
 vel maximē ea detestari declarent, & pectorum tunsio-
 nibus & quibuscumq; rebus alijs externis. Quoniā verò
 tam preciosa morte sua, pro peccatis nostris omnibus Chri-
 stus plenē satisfecit, nulla vt esse possint flagitia tanta, quæ *Hebreo. 4.*
 per illam abolita non sint concepta inde fiducia, ad ea aut
 ad thronū gratiæ dei, & cū nostra merita non habeamus
 quæ alegare possimus, allegent Christi merita, hoc ipsum
 corpus quod pro nobis in cruce pependit, hunc ipsum san-
 guinem qui fusus est in remissionem peccatorum nostrorū,
 deo patri sistentes, ac supplices illum precent' qui protector
 noster est, vt auertat faciem suā à peccatis suis, & respiciat
 in faciem Christi sui filij sui vnigeniti, qui cum esset specio- *Psal. 86.*
 sus forma prę filijs hominū, factus est nostra causa despe- *Psal. 44.*
 ctus, & nouissimus virorum, vir dolorum & sciens infirmia *Esaie 53.*
 tatem, & quasi absconditus vultus eius & despectus ipse
 languores nostros tulit, ipse dolores nostros portauit, ipse
 vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est pro
 pter scelera nostra, ipse oblatus est quia ipse voluit, & non
 aperuit

aperuit os suum, sicut ouis ad occisionē duct⁹ est, & quasi
agnus coram todente se obmutuit. In huius itaq; faciem
respiciat, huius merito peccata remittat atq; concedat vt
quē fructū crucis illud sacrificiū qđ in altari representat
toti mundo attulit, eum in se transferre queant. Sic à ma-
ioribus nostris vulgus fuit institutum, quod si nihil prae-
rea de hoc sacrificio intelligeret, vel hoc solum intellexisse
satis illi foret ad salutem. Quoniam tamen hoc istorum ē
porum ratio postulat, dabitur à nobis opera, vt è superiore
loco doceatur populus, de omnibus ijs quae ad missae sacri-
ficiū pertinere videbuntur. De quo cōscripti sunt sermo-
nes aliquod viri cōprimis docti & pñ, veri q; catholici Mi-
chaelis Episcopi Melszargensis, quos interim omnibus cō-
mendatus esse, atq; manibus omnium teri cuperemus, qđ
pro eo vt haec tempora postulabant, nemo diligentius est
omnia quae ad hoc argumēti genus pertinet persequutus.
Neq; tamen existimet aliquis temere ac sine causa factum
esse, quod vna & sola latina lingua in oēdentali Ecclesia
sacra peragunt, in qua sicut vna est fides, ita visū est aequū
vt vna esset quasi catholica lingua cōmunis omnium gen-
tiū & nationum, qua res diuina fieret, per quā vnitas etiam
fidei retineretur. Non est in orbe Christiano gens vlla, in
qua non multos reperire liceat, ex ijs praesertim qui sunt li-
beralius educati, qui linguā latinā si minus exacte, vtcūq;
tamen calleant. Ac si qua gens alia, nostra precipue per
multos habet eius linguae non omnino rudes. Cum etiam
colonos & agricolas reperire liceat, in Ecclesia laudes deo
dechantēs, ac verba latīna vtcūq; sonātes, ea q; praesertim
quae

quæ cantantur in missæ sacrificio intelligentes. Quam pulchrum autem & decorum est, cum peregrinus venerit aliquis si ea lingua sacra peragi audiat, cuius & ipse rudis non sit, cum ea quasi propria sit gentis Christianæ, si vnanimes vno ore, vna etiam lingua glorificantes omnes deum & patrem domini nostri IESV Christi, si eosdem ritus, easdem ceremonias observantes videat, ut vel ea res documento esse queat, totius quæ est in orbe Christiano multitudinis creditum esse cor vnum & animam vnam, cum longè diuersum cernere liceat apud eos qui ab Ecclesia discesserunt, apud quos sicut fides instabilis est neque vna, sic ritus quoque & ceremoniæ, quæ cum doctrina simul quotannis variantur. Neque tamen suis locis & temporibus etiam in templis vernacula lingua cantari prohibuit Ecclesia. Iam ante ea commemorauimus, quæ admodum etiam vulgaribus cantilenis quam maximè voluerit inculcatam nobis Christi beneficia sitiens nostræ salutis mater Ecclesia, quod in festis Christi natalicis, festis etiam pasche, & penthecostes dudum recepto more fieri videmus, ut hac quasi nouitate mentes hominum magis etiam excitentur ad spiritualem leticiam, & cuius beneficii sit in Ecclesia commemoratio, eius memoria tenacius eorum animis infigatur. Ceterum illud ferendum non est, priuatus ut aliquis, cui nulla mandata est autoritas, quin decet eum potius, ei qui potestatem hanc à deo concessam habet in omnibus dicto esse audientem, is hoc sibi sumat, aliquid ut in Ecclesia suo iudicio mutare, aut ritus novos, nouas etiam cantilenas inducere, licere sibi putet. Cum ne ipsis quidem Episcopis eius rei plena potestas concessa sit, Vel Osee Regis exemplum

Roma. 15.

Actuum. 4.

2 Regum 6.

exēplum deterrere profanos debet, nequid eiusmodi sibi
arrogent, longum autem foret omnia persequi quæ ad mi
ssa sacrificium explicandum pertinere videntur, neq; est
hoc presentis instituti. Quamobrem hic finem faciemus.
Quoniam verò, querunt hoc tempore multi, num dei vera
bum è superiore loco prædicantem, an sacris operantem
sacerdotem audire præstet, vicissim ab illis recte queri po
test, scire ne præstet an facere voluntatem domini, non au
ditores dicit Paulus, sed factores legis iustificabuntur. Ser
uus qui cognouit voluntatem domini sui dicit Christus,
& non fecit secundū volūtatē eius, vapulabit plagis mul
tis, qui autē non cognouit & fecit digna plagis, vapulabit
paucis. Porro cum sacerdotem audis, è superiore loco scri
pturas enarrantem, sit vt intelligas quæ sit voluntas domi
ni, vt autem facias id ab eo prestari non potest, qui prædi
cat, sed neq; tu quicquam potes viribus tuis solius, opus è
eius auxilio à quo tanquam à fonte quodam perhenni ma
nat quicquid est rerum bonarum. Nam neq; qui plantat, è
aliquid, neq; qui rigat, sed qui incrementum dat Deus. Hoc
est quod ille dixit sapiens, vt sciui, quoniam aliter non pos
sem esse continens nisi Deus det, & hoc ipsum erat summa
sapientia, scire cuius esset hoc donum, adñ dominū &
deprecatus sum illum. Huius exemplum diuinitus inspira
ta sequi nos docuit Ecclesia, simul ut cognouissemus è su
periore loco voluntatem domini, statim vt adiremus ad
dominum ac deprecare illum quo tempore illius in cru
ce factæ oblationis sit representatio vt eam explendi facul
tatem nobis concederet, cum Augustino dicentes. Da qđ
iubes

Roma.
Luce

2.
12.

iubes, & iube quod vis. Da non nostro merito, sed eius qui *ssionū Ca. 39*
 corpus suum pro nobis tradere, qui sanguinem suū pro no- *31.*
 bis fundere dignatus est. Cuius rei nunc representatio fit
 in altari. Huius meritis concede nobis, vt iuxta voluntatē
 tuam, quam ē sacerdote verbum tuum ānunciante cogno-
 uimus, vitam nostram instituere, & quem fructum acerba
 mors tua toti mūdo attulit eius participes esse queamus,
 sic olim factitatum est in Ecclesia Dei, non vt hoc infelici
 seculo nostro, quo simul vt audita est concio, statim proru-
 unt omnes ē templo, quasi vel sufficiat nosse voluntatem
 Dei, neq; facere sit necesse, vel si necesse sit facere, quasi ipse
 ex se satis viciū habeat homo ad faciendum, nec opem di-
 uinam implorare oporteat. Ante mille & centum annos *Canone 47.*
 in Agathensi concilio fuit sancitum vt missas die Domini
 co seculares audirent, & ante benedictionem sacerdotis
 egredi populus ne p̄sumeret. Quod si fecissent, ab Episco-
 po publicā confunderentur. Quod ipsum etiam in Aurelia-
 nensi cōcilio tertio paulopost fuit repetitum. Ac fuerunt
 illo tēpore, & auditores & factores legis plurimi. Nunc *Can. 28.*
 auditores multos, factores raros admodum videre licet,
 quod ad eum non confugitur qui solus faciendi quod au-
 dimus vires supeditat. Verum de ijs satis.

DE EFFECTV SACRAMENTI EVCHA- RISTIAE Cap. XLI.

Vm esu ligni vetiti primus parēs noster prola-
 psus esset in mortem quam vnā cum peccato
 propagauit ad vniuersum genus humanū, se
 ipsum